

נתן ז"ל

ומאוחר יותר בשדות להזרעה בזמן לימודי בפקולטה לחקלאות.

במסגרת עבודתו עבר נתן לעבוד במכון הווטרינרי, העתיק את מגוריו לראשון-לציון והתמנה כמפקח על הרבייה בישראל ומנהל המחלקה לפוריות במכון הווטרינרי שעסקה בעיקר בבקר לחלב, אך מחלקתו עסקה גם בבקר לבשר, בחינת כושר הפוריות של פרי הבשר בהרבעה בעדרי הבקר לבשר וכן עסקה מחלקתו חלקית גם בצאן ובסוסים.

נתן חייד שאלות ועסק רבות בנושא "רפיט ברידר", פרות שלא מתעברות ואין ממצא שיכול להסביר מדוע אינן מתעברות. הוא הגיש מספר תוכניות מחקר שמומנו על ידי הקרן הד"ר לאומית עם ארה"ב וקיבל תקציב גדול שנתמך כספית גם על ידי מכוני ההזרעה וההתאחדות במטרה לענות לנושא "הרפיט ברידר" המוגדר עד היום כמחלה על ידי 'החקלאית'!

עבודתו, מחקריו ומסקנותיו בנושא זה הביאו לו תהילת עולם והוא הפך מבוקש ומקובל בכל כנס עולמי הדן בנושא פוריות בקר לחלב והזרעה מלאכותית (ראה תמונה מיום עיון בנושא פוריות הבקר בהשתתפות שניים מגדולי החוקרים בעולם, פרופסור טיבו מצרפת שעסק בפוריות וממשק רבייה בבקר וכן פרופסור פולג' מקמברידג', אנגליה מפתח הקפאת הזרמה בשנות החמישים, הקפאת עוברים בשנות השמונים).

נתן הציג את השאלה, האם קבוצת פרות קשות ההתעברות זה דבר גנטי או תנאי סביבה ברחם. לצורך זה העמיד שורה של נסיונות, התמחה מהראשונים בעולם בשטיפת עוברים, בתחילה על ידי ניתוח ומאוחר יותר בשיטות המקובלות כיום וכן עסק בהגדרות הדיון כימי בשלבים מוקדמים, 2 עד 15 יום מההזרעה. צר כאן המצע לתאר את כל הנסיונות שביצע, אך הממצאים שלו מצוטטים עד היום ומקובלים בין בוקרים ובעלי מקצוע. בספרות

נתן – כך קראנו לו, כך קראנו לפרופסור נתן איילון שנפטר מדום לב ב-1.2.2001.

נתן יליד ארה"ב, בוגר הפקולטה לוטרינריה של אוניברסיטת קורנל המפורסמת, פעיל בתנועה הציונית עלה ארצה בשנת 1949 לאחר שסיים את לימודיו כווטרינר והתמחה בנושא מערכות הרבייה של הבקר.

אישית אני התוודעתי אל נתן בלימודי בביה"ס החקלאי במקוה-ישראל בשנת 1950 כשאני בן 15 והמורה לגידול בקר מנחם שגב ז"ל (שטיגלברג) שגידל הרבה בוקרים ורפתנים הביא לכיתה וטרינר צעיר עולה חדש מארה"ב והציגו כד"ר פולק (זה שמו של איילון לפני שעיברת אותו).

נתן בא לכיתה מצוייד במגשי אמיל לבנים גדולים וסכיני ניתוח, כשעל אחד המגשים מערכת מין זכרית ועל השניה מערכת מין נקבית שנלקחו על ידו מספר שעות לפני כן בבית המטבחיים. נתן העביר לנו הרפתנים בכיתה שיעור לדוגמה להבנת מערכת הרבייה בבקר ומאז ליווה אותי בכל דרכי המקצועית כשאני מגדירו מורי ורבי בנושא הפוריות.

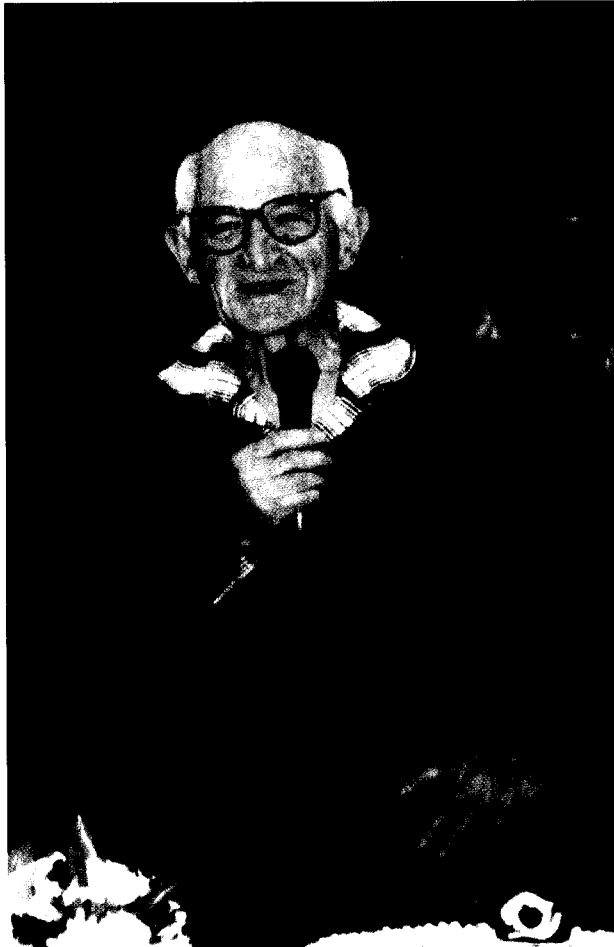
נתן היה מספר שנים חבר קיבוץ עין דור ומאוחר יותר השתלב והתמחה בפיתוח ההזרעה המלאכותית בישראל שיסודות ראשונים של מערכת ההזרעה פעלו כבר בארץ בניצוחם של משה היימן ז"ל, מנחם צנטנר ז"ל, מנחם שטורמן ז"ל, ועוד חברים.

נתן מונה כמפקח על ההזרעה המלאכותית. באותה תקופה פעלו בישראל 14 מכוני הזרעה קטנים כשכל מכון משרת מספר משקים מועט, ומתקשה בהכשרת בעלי מקצוע מזריעים ואנשי מעבדה. מאז 1953 ועד פרישתו כל תקופת-מה הוא אירגן קורס למזריעים שבהם הוכשרו מרבית המזריעים שפעלו ופועלים בישראל. אני אישית השתתפתי בקורס בשנת 1955 לפני התחלת עבודתי כמזריע במשך שלוש שנים של משקי עמק הירדן ובית שאן

מוסמך. בשיחה הוא כדרכו ערני, חד, חריף, הגיוני באוירה טובה והזמן והגיל לא כרסמו בו למרות 78 שנותיו.

נשאר לי לנחם את משפחתו, ילדיו ונכדיו ולציין שהיתה לי זכות גדולה לעבוד במחיצתו כחמישים שנה. ציבור הבוקרים איבד חוקר וחבר שליווה אותו תקופה ארוכה.

דן קלי

המכון הווטרינרי ניתן למצוא את עבודותיו המפורטות. אציין שניים מהחשובים בין הממצאים האלה:

א. בכ-90% מההזרעות המבוצעות, הן בקבוצת הפרות "קלות ההתעברות" והן "קשות ההתעברות" נוצרת זיגוטה, ז"א ישנה הפריה כשבקבוצת קלות ההתעברות ב-40% עד 50% זה נגמר בהמלטת ולד חי ובקשות ההתעברות רק ב-5% עד 10% זה מגיע להמלטה.

ב. ספיגת הוולדות או הפלות מוקדמות אלה מתחוללות וקורות בקבוצת "קשות ההתעברות" בימים 16 עד 18 לאחר יצירת הזיגוטה ולא מוקדם יותר.

לצורך הסקת מסקנות אלה נשטפו כ-500 פרות במשך כ-10 שנים. זאת היתה עבודת ענק אירגונית, ביצועית, ומדעית שלוותה במעקב אחרי השינויים ההורמונליים והאנזימטיים החלים בשתי הקבוצות, "הקלות" ו"הקשות" בפוריות בתקופת ההריון ולפניו. הכל במטרה להבין את התהליך הפיזיולוגי ויתכן, לתת טיפול מתאים ולהקטין באמצעותו את קבוצת "קשות ההתעברות".

יום לפני פטירתו החטופה מדום לב, קיימנו שיחה ארוכה של כשעה בטלפון כשהבעיה של פרות קשות פוריות ממשיכה להעסיק אותו והוא סיפר לי, שבמסגרת מחלקת הפוריות של פרופסור בר-טוב באוניברסיטת בר-אילן הוא חוזר לעסוק בנושא בחיות ניסוי, עכברים וחולדות, וידיך סטודנטים לעבודת תואר

דברים לזכרו של נתן איילון

2.02.2001

סמכא בין-לאומי בתמותת עוברים, חלוץ בהעברת עוברים.
נתן – הנציג המבריק והגאה של הוטריונריה הישראלית בכנסים הבוואטריים בעולם.

נתן – החבר ואיש השיחה המרתק רחב האופקים.

נתן – הבעל המסור ורב הסבל המטפל שני עשורים ברעייתו חשוכת המרפא.

נתן הפנסיונר הלומד באוניברסיטה הפתוחה פרקים בהיסטוריה ובמסורת ישראל.

לפני שבועיים סיפר לי נתן שהוא יזם ומתכוון לבצע מחקר ביורפואי בשיתוף פעולה עם חוקרים מאוניברסטת בראילן. והנה לפתע נדם לבו.

יהי זכרו ברוך, וינעמו לו רגבי אדמת המולדת שכה אהב וכה חרד לגורלה. אמן.

פרופ' אליעזר אייזנבוד

רק לפני פחות משנה עמד במקום הזה נתן ז"ל, ובמילים נרגשות הספיד את טובה ז"ל, וכולנו מחינו דמעה. והיום אנו מלווים את נתן עצמו למנוחת עולמים.

לפני 54 שנים, עם תחילת מלחמת הקוממיות, עלה ארצה זוג צעיר מארצות-הברית. שניהם הניכי תנועות נוער ציוניות, שניהם חדורי יעוד להשתתף בהקמת המדינה. זה היה דר' נתן פולאק, לימים פרופסור נתן איילון, וחברתו לחיים טובה. עם בואם ארצה הצטרפו מיד לגרעין השומר הצעיר והיו בין מייסדי קיבוץ עין דור.

לא עברו שנתיים ונתן, רופא וטרינר מוכשר ונמרץ, התמנה ע"י שר החקלאות הראשון של המדינה, אהרון ציזלינג, למפקח על ההזרעה המלאכותית בארץ. הוא לימד והכשיר עשרות מחזורים של מזריעים, ולאור תרומתו הייחודית נהיה ליקיר התאחדות מגדלי הבקר בישראל.

בהיותו מנהלה רב-השנים של מחלקת הרבייה במכון הוטריונרי, נתן מדביר את מחלות הטריכומוניאזיס והוויבריוזיס בבקר, חוקר ובר-

התאחדות מגדלי בקר בישראל וחבריה
מודיעים בצער על פטירתו הפתאומית
של ידיד יקר לענף ולעוסקים בו

פרופ' נתן איילון ז"ל

ושולחים תנחומינו לבני המשפחה.

ההתאחדות וחבריה